

ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА СЛУЖБА

Ваљево

Бирчанинова 128 А,
014/3519-390, 3519-391
e-mail: pssvaljevo@nadlanu.com

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

Сектор за рурални развој

www.psss.rs

Билтен бр. 14

28.12.2010. године

Назив билтена: Актуелни савети из пољопривредне
производње за месец децембар

Садржај:

- Зимска нега усева озимих стрних жита
- Исхрана приплодних и супрасних крмача

Аутори:

дипл. инг. Славица Петровић
дипл. инг. Снежана Стојковић - Јевтић

Тираж:
350 примерака

ZIMSKA NEGA USEVA OZIMIH STRNIH ŽITA

Posle nicanja i jesenjeg razvoja usevi ozimih strnih žita ulaze u zimu u toku koje su izloženi štetnom uticaju zimskih nepogoda (niske temperature, podlublјivanje, ledena kora, voda). Usled ovih nepogoda mogu nastati razne štete: **izmrzavanje, ugušivanje, čupanje, truljenje**, itd. Stoga se primenjuju razne mere u toku zime da bi se sprečile ili bar umanjile posledice ovih pojava.

Da bi se sprečilo podlublјivanje treba blagovremeno izvršiti obradu zemlјišta i setvu. U cilju sprečavanja čupanja mladih biljaka preporučuje se valjanje zemlјišta pre setve, blagovremena i dublja setva a zatim i valjanje useva u proleće.

Ugušivanje biljaka može nastati usled: suviše vode, debelog snežnog pokrivača koji je pao na nezamrzlu zemlјu i formiranja ledene kore.

Da bi se sprečilo ugušivanje potrebno je izvršiti valjanje snega glatkim valjcima i to u vreme kada se sneg ne lepi na valjak. Ispod zbijenog snega zemlјa se brzo zamrzava, te biljke obustavljaju svoju životnu delatnost (intenzivno disanje) i tako izbegavaju ugušivanje.

Ugušivanje usled suviše vode je posledica nedostatka kiseonika. Naročito su biljke osetljive rano u proleće. Povećana temperatura ubrzava, dok niska zadržava ubitačno dejstvo vode koja je potopila biljke. U borbi sa ovom pojavom potrebno je sprovesti sve mere koje omogućavaju brzo oticanje suviše vode: kopanje kanala, povlačenje brazda za ocedivanje suviše vode i dr.

Ugušivanje od ledene kore je posledica dejstva niza faktora koji negativno utiču na biljku pod ledenom korom. Ledena kora se obrazuje na dva načina: u vidu takozvane viseće i u vidu ležeće ledene kore. Viseća ledena kora je kada se između ledene kore i površine zemlјišta nalazi deblji ili tanji sloj snega. Ukoliko je zemlјište zamrzlo pre nego što je pao sneg, a obrazovana viseća ledena kora krajem zime ili rano u proleće, tada se može desiti da se pod dejstvom sunčevih zraka temperatura ispod leda povisi što izaziva prevremeno buđenje biljaka, njihovu veću životnu aktivnost i trošenje rezerve šećera, te konačno nastupa iscrpljenost. Borba sa visećom ledenom korom u navedenom slučaju izvodi se valjanjem teškim zvezdastim valjcima ili prelaskom traktora guseničara na svakih 10 -15 metara.

U izvesnim godinama, mada veoma retko, javlja se u našim uslovima ležeća ledena kora. Pojava ove kore je moguća u rejonima sa malo snega, ili bez snega. Ona nastaje ili kada posle otopljenja (pri kome su padale obilne kiše) nastupi jak mraz, ili pak kada posle naglog topljenja snega (pri čemu je ostala voda na površini zemlјišta) dođe do naglog zamrzavanja. Ukoliko ovako formirana ledena kora ostane duže, dolazi do ugušivanja biljaka. Ugušivanje u ovom slučaju nastupa usled nedostatka kiseonika. Zatim, obrazovana ležeća ledena kora zahvatajući površinski sloj zemlјišta deluje na podlublјivanje, usled čega nastupaju napred opisane posledice (čupanje). Pored toga biljke

pod ležećom ledenom korom propadaju i usled dejstva leda (ledene kore) na biljna tkiva.

Ako na ležeću ledenu koru padne debeo snežni pokrivač ledena kora brzo iščezava ne pričinjavajući štete usevu. U borbi sa ležećom korom ne smeju se upotrebiti valjci i traktori usled znatnih šteta koje mogu ove mašine pričiniti, već se za ubrzavanje njenog otapanja koriste razna sredstva: treset, zgoreli stajnjak, kompost i dr. Tamna masa komposta, treseta i dr. u količini 1 t/ha u vidu tankog sloja, dobro upija tople sunčeve zrake, brzo se zagreva i ubrzava topljenje leda.

Izmrzavanje se javlja kao posledica neposrednog dejstava jakog mraza, u slučajevima kada usev nije pokriven snežnim pokrivačem. Ova je pojava naročito česta u krajevima sa malo snega u toku zime pri golomrazici na -15°C i nižim temperaturama. Osetljivost ozimih useva na izmrzavanje zavisi od sorte, od dubine ležanja čvora bokorenja, stepena kaljenja od toga da li je na početku ili na kraju zime često smenjivanje toplog i hladnog vremena, od duvanja vetrova za vreme golomrazice.

U borbi protiv izmrzavanja preporučuje se: gajenje sorata otpornih prema izmrzavanju, zatim đubrenje uopšte, a naročito fosfornim đubrivima, blagovremena i na određenu dubinu setva i eventualno podizanje prepreka za zadržavanje snega (šumski pojasevi i dr.)

dipl.ing. Snežana Stojković-Jevtić

ISHRANA PRIPLODNIH I SUPRASNIH KRMAČA

Uspeh u proizvodnji svinjskog mesa zavisi od broja novorođene i odgajene prasadi po leglu i u toku jedne godine. Danas se može smatrati da 20 do 25 % novorođene prasadi ugine do odlučjenja, kao i da nepravilna ishrana krmača u velikom stepenu ima uticaj na ove gubitke prasadi. Obzirom na ovako veliki uticaj ishrane krmača na broj, težinu i za život sposobnih prasadi u svakom leglu govori da se samo sa kvalitetnom, ali i racionalnom ishranom mogu postići dobri rezultati. Ako se uzmu u obzir razlike u efikasnosti iskorišćavanja hrane u ženskih grla u različitim fiziološkim stanjima onda ishrana priplodnih krmača treba da se prilagodi fazama kroz koje prolaze, a to su:

- ishrane neposredno pre i u vreme oplodnje;
- ishrana u periodu suprasnosti;
- ishrana u laktaciji.

Ishrana pre i u vreme oplodnje

U razvijenijoj proizvodnji svinja danas se mnogo pažnje obraća uticaju obilne ishrane krmača ili nazimica neposredno pre oplodnje na broj živih embriona i broj prasadi pri rađanju. Ovaj period obilne ishrane preporučuje se odmah posle odlučjenja prasadi i traje **7 do 10 dana**, tj. sve do momenta oplodnje. U ovom periodu obično se daje 3 do 4 kg smeše koncentarta u kojoj bi trebalo da vitaminski dodatak bude od posebnog značaja. Kada je pripust obavljen, hranu treba ograničiti na 2 kg dnevno po grlu. Efekat poboljšane ishrane je veći u krmača koje su po završenoj laktaciji ostale u slabijoj kondiciji, nego u krmača koje su periodu laktaciji ostale u dobroj priplodnoj kondiciji. Kod priplodnih nazimica ograničena ishrana odlaže njihovu polnu zrelost i umanjuje nivo ovulacije. Kada je oplodnja obavljena, nivo ishrane treba ograničiti na 1,8 do 2 kg smeše koncentarata dnevno po grlu. Dokazano je da se ipak najbolji rezultati kod oplodnje dobijaju kod krmača koje su prosečno uhranjene dok se **ugojene** krmače slabije oplođavaju i neredovno, a ako su i ostale gravidne – suprasne od njih se najčešće dobijaju slabo vitalna prasad.

Ishrana suprasnih krmača

U periodu suprasnosti krmača ne treba da stvara u svom organizmu velike količine rezerve, jer ugojene krmače u periodu laktacije manje uzimaju hranu i više gube u težini. Ovo znači da bi odrasle krmače i toku suprasnosti trebalo da dobiju u težini oko 30 kg (300 do 350 g dnevno), a suprasne nazimice 35 do 40 kg (400 do 450 g dnevno). Iz ovih razloga se može smatrati da bi ishrana suprasnih krmača trebalo da bude tako organizovana da se telesna težina rmača između dva prašenja poveća za 10 do 15 kg. U praksi se često ne pravi razlika između mlađih i starijih krmača. Međutim, u uslovima gde je individualno držanje i ishrana suprasnih krmača poželjno je da se hranljive materije i normiranje obroka sprovodi direktno prema potrebama grla. Na ovaj način krmače se održavaju u potrebnoj kondiciji, a i jedan deo utrošenog koncentrata po grlu se smanjuje. Uopšte uzevši, dnevne potrebe suprasnih krmača u smeši koncentrata kreću se od 2 do 2,5, pa čak i 3 kg u poslednjoj trećini bremenitosti. Smeša koncentarta bi trebalo da bude sastavljena od kukuruza, lucerkinog brašna, pšeničnih mekinja, sojine i suncokretove sačme i obavezno mineralno-vitaminskih dodataka. Nivo sirovih proteina u smeši se kreće od 12 do 14 %. Suprasnu krmaču treba hraniti dva puta dnevno i to samo kvalitetnom hranom. Davanje pokvarene, plesnive ili promrzle hrane može dovesti do pobačaja. Na nekoliko dana pred prašenje obrok treba smanjiti na polovinu. Dobro bi bilo da se u tom periodu daju smeše od pšeničnih mekinja i ovasa, tj. hraniva koja deluju laksativno, čime se sprečava zatvor koji nepovoljno deluje na prašenja i na stanje vimena.

Ako je prašenj prošlo bez teškoća, a krmača se dobro oseća onda joj se posle 6 h može dati oko 0,5 do 0,7 kg smeše koncentrata. Smeša koncentrata se postepeno povećava vodeći pri tom računa da ne dođe do naglog nalivanja mleka. Ukoliko se ne vodi dovoljno računa kod krmača dolazi do grozničavog stanja, a prasad dobijaju proliv. Za sve vreme trajanja suprasnosti krmača mora da ima uvek na raspoloženju zdravu i čistu vodu.

dipl. ing. Slavica Petrović